EUROOPA KOHTU OTSUS (neljas koda)

20. jaanuar 2005 *

Kohtuasjas C-101/04,

mille esemeks on Euroopa Kohtule EÜ artikli 234 alusel Arbeidsrechtbank Gent'i (Belgia) 17. veebruari 2004. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis jõudis Euroopa Kohtusse 26. veebruaril 2004, menetluses

Roger Noteboom

versus

Rijksdienst voor Pensioenen

EUROOPA KOHUS (neljas koda),

koosseisus: neljanda koja esimehe ülesannetes N. Colneric (ettekandja), kohtunikud J. N. Cunha Rodrigues ja E. Levits,

* Kohtumenetluse keel: hollandi.

kohtujurist: C. Stix-Hackl,
kohtusekretär: R. Grass,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

— Euroopa Ühenduste Komisjon, esindaja: D. Martin,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate ja nende pereliikmete suhtes, muudetud ja kaasajastatud nõukogu 2. detsembri 1996. aasta määrusega (EÜ) nr 118/97 (EÜT 1997, L 28, lk 1; ELT eriväljaanne 05/03, lk 3), mida omakorda on muudetud nõukogu 29. juuni 1998. aasta määrusega (EÜ) nr 1606/98 (EÜT L 209, lk 1; ELT eriväljaanne 05/03, lk 308; edaspidi „määrus nr 1408/71"), sätete tõlgendamist.

2 See taotlus esitati vaidluses R. Noteboomi ja Belgia sotsiaalkindlustusameti Rijksdienst voor Pensioenen'i (edaspidi „Rijksdienst") vahel seoses pensionäridele makstava puhkusetoetusega (*pécule de vacances*).

Õiguslik raamistik

Ühenduse õigusnormid

3 Määruse nr 1408/71 artiklis 1 on sätestatud:

„Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

t) *hüvitised ja pensionid* — kõik hüvitised ja pensionid, sealhulgas kõik sellesihilised eraldised riiklikest fondidest, revalvatsioonilisandid ja täiendavad hüvitised, arvestades III jaotises sätestatut, samuti ühekordsed hüvitised, mida võidakse maksta pensionide asemel, ning sissemaksete tagasimaksed;

[...]".

4 Sama määruse artikli 4 lõikes 1 on sätestatud:

„Käesolevat määrust kohaldatakse kõigi õigusaktide suhtes, mis reguleerivad järgmisi sotsiaalkindlustusliike:

[...]

c) vanadushüvitised;

[...]".

5 Määruse nr 1408/71 III jaotise 3. peatükis pealkirjaga „Vanadus ja toitjakaotus (pensionid)" asuv artikkel 45 kehtestab hüvitiste saamise õiguse omandamisel, säilitamisel või ennistamisel kõikide liikmesriikide õiguse alusel täitunud kindlustus- või elamisperioodide liitmise põhimõte.

6 Selle artikli lõigetes 1 ja 6 on sätestatud:

„1. Kui liikmesriigi õigusaktid seavad hüvitiste saamise õiguse omandamise, säilitamise või ennistamise kindlustusskeemi alusel, mis ei ole eriskeem lõikes 2

või 3 määratletud tähenduses, sõltuvusse kindlustus- või elamisperioodide täitumisest, peab kõnealuse liikmesriigi pädev asutus vajaduse korral arvesse võtma teise liikmesriigi õigusaktide alusel täitunud kindlustus- või elamisperioode, olgu need täitunud üld- või eriskeemi alusel, töötajana või füüsilisest isikust ettevõtjana. Selleks arvestab ta kõnealuseid perioode nii, nagu oleksid need täitunud tema enda õigusaktide alusel.

[...]

6. Selle liikmesriigi pädev asutus, kelle territooriumil asjaomane töötaja elab, võtab arvesse vastavalt tema poolt kohaldatavatele õigusaktidele töötaja puhul, kelle suhtes on kohaldatav artikli 71 lõike 1 punkti a alapunkt ii või punkti b alapunkti ii esimene lause, täistööajaga töötamise perioodi nii, nagu oleks nimetatud asutuse poolt kohaldatavad õigusaktid kehtinud selle töötaja suhtes tema viimatise töötamise ajal.

[...]

Kui asjaomase isiku täistööajaga töötamise perioodi saab tema elukohariigis võtta arvesse vaid juhul, kui sissemakseperioodid on täitunud nimetatud riigis, loetakse see tingimus täidetuks, kui sissemakseperioodid on täitunud mõnes teises liikmesriigis."

7 Määruse nr 1408/71 III jaotise 6. peatüki 3. jaos pealkirjaga „Töötud, kes oma viimase töötamise ajal elasid muus liikmesriigis kui pädev riik" asuvas artikli 71 lõikes 1 on sätestatud:

„Töötu, kes on varem töötanud ja kes oma viimase töötamise ajal elas muus liikmesriigis kui pädev riik, saab hüvitist vastavalt järgmistele sätetele:

a) [...]

ii) piirialatöötaja, kes on täielikult töötu, saab hüvitist vastavalt selle liikmesriigi õigusaktide sätetele, mille territooriumil ta elab, nii nagu oleksid need õigusaktid kehtinud tema suhtes tema viimase töötamise ajal; nimetatud hüvitist maksab elukohajärgne asutus oma arvel;

[...]".

Siseriiklikud õigusnormid

8 24. oktoobri 1967. aasta kuningliku määruse nr 50 töötajate vanadus- ja toitjakaotuspensioni kohta (*Moniteur belge*, 27.10.1967, lk 11258), mida on

muudetud 30. märtsi 1994. aasta seadusega (*Moniteur belge*, 31.3.1994, lk 8866; edaspidi „24. oktoobri 1967. aasta kuninglik määrus"), artiklis 22 on sätestatud:

„Käesoleva korra alusel pensioni saajatele võib kord aastas määrata puhkusetoetust (*pécule de vacances*) ja lisapuhkusetoetust.

[...]

Käesolevas artiklis märgitud toetusi ei arvestata sotsiaalhüvitiste kattumist puudutavate normide kohaldamisel ega teatavate soodustuste andmisele eelneval vahendite arvutamisel."

9 21. detsembri 1967. aasta kuningliku määruse töötajate vanadus- ja toitjakaotuspensioni korra üldmääruse kohta (*Moniteur belge*, 16.1.1968, lk 441), mida on muudetud 27. jaanuari 1998. aasta kuningliku määrusega (*Moniteur belge*, 20.2.1998, lk 4793) ja 4. märtsi 2002. aasta kuningliku määrusega (*Moneteur Belge*, 29.3.2002, lk 13236, edaspidi „21. detsembri 1967. aasta kuninglik määrus"), artikli 56 lõikes 1 on sätestatud:

„Vanadus- ja/või toitjakaotuspensioni saajatele antakse kord aastas puhkusetoetust ja lisapuhkusetoetust.

Puhkusetoetust ja lisapuhkusetoetust ei anta siiski sellel aastal, kui pensioni tegelikult ja esimest korda maksma hakatakse. Järgmise aasta jooksul makstakse puhkusetoetust ja lisapuhkusetoetust proportsionaalselt kuude arvuga, mille jooksul õigustatud isik pensioni sai. Järgnevate aastate eest makstakse neid toetusi tervikuna.

[...]

Erandina lõikest 2 [...] ja ilma et see piiraks käesoleva artikli lõike 2 kohaldamist antakse puhkusetoetust ja lisapuhkusetoetust tervikuna alates aastast, kui pensioni tervikuna ja esimest korda maksma hakatakse:

a) kui tegu on vanaduspensioniga, ennetähtaegset pensioni saava isikuga või isikuga, kes sai pensioni saamisele eelneva kalendriaasta jooksul haigus-, invaliidsus- või töötushüvitist tegevuse järel, mida hõlmab 27. juuni 1969. aasta seadus, millega vaadatakse üle 28. detsembri 1944. aasta seadus-määrus tööliste sotsiaalkindlustuse kohta, 7. veebruari 1945. aasta seadus merekaubanduses töötavate meremeeste sotsiaalkindlustuse kohta või 10. jaanuari 1945. aasta seadus kaevurite sotsiaalkindlustuse kohta, või sellise isikuga samastatud isikuga;

b) [...]

23. detsembri 1996. aasta kuningliku määruse artikli 5 lõikega 7 hõlmatud tegevuse järel antud töötushüvitis samastatakse eelneva lõigu kohaldamiseks samas lõigus märgitud hüvitistega."

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

10 R. Noteboom on Madalmaades töötav Belgia kodanik, kes töötamise ajal elas Belgias.

11 Pisut enne pensionile jäämist jäi ta töötuks. Tema vanaduspensioniõiguse tekkimise aastale eelneva aasta jooksul sai ta katkematult töötushüvitist. Vastavalt määruse nr 1408/71 artikli 71 lõike 1 punkti a alapunktile ii arvutati ja maksti seda töötushüvitist vastavalt Belgia õigusaktide sätetele.

12 Alates 1. jaanuarist 1999 on R. Noteboomil õigus vanaduspensionile Belgia töötajatele kehtiva korra alusel. Rijksdienst maksis talle 1999. aastal lisaks sellele pensionile puhkusetoetust summas 23 069 Belgia franki, st 581,87 eurot.

13 Rijksdienst leidis hiljem, et see summa oli ekslikult R. Noteboomile makstud, ja nõudis selle tagasimaksmist 18. augustil 1999 kättetoimetatud otsusega.

14 R. Noteboom esitas 14. septembril 1999 selle otsuse peale kaebuse eelotsusetaotluse esitanud kohtusse.

15 Selles kohtus väitis R. Noteboom, et tal oli õigus puhkusetoetusele, kuna ta oli katkematult saanud töötushüvitist pensioni saamise õiguse tekkimise aastale eelnenud aasta jooksul.

16 Rijksdienst väitis seevastu, et R. Noteboom ei täitnud 21. detsembri 1967. aasta kuningliku määruse artiklis 56 sätestatud tingimusi. Tegelikult ei olevat ta töötuks jäänud sellise tegevuse tagajärjel, mida Belgia sotsiaalkindlustuskord hõlmab. Isegi kui töötushüvitist maksis Belgia riik, oli Rijksdienst'i sõnul võlgnikuks tegelikult see liikmesriik, kus asjaomane isik töötas ja töötuks jäi ehk käesoleval juhul Madalmaad.

17 Rijksdienst väitis ka, et puhkusetoetus ei ole pension, vaid *ad hoc* hüvitis. Seega ei kuulu see määruse nr 1408/71 kohaldamisalasse.

18 Eelotsusetaotluse esitanud kohus meenutab Euroopa Kohtu praktikat selles valdkonnas, eelkõige 5. juuli 1983. aasta otsust kohtuasjas 171/82: Valentini (EKL 1983, lk 2157), ja selgitab asjaomase hüvitise olemust järgmiselt:

— 24. oktoobri 1967. aasta kuningliku määruse artikli 22 kohaldamisala vastab vanadus- ja toitjakaotuspensioni omale: puhkusetoetus määratakse kõigile pensionäridele ja üksnes neile;

— pensionäride puhkusetoetuste rahastamisallikas on täpselt sama, mis vanadus- ja toitjakaotuspensionil;

— nagu ka vanaduspensioni, antakse sellega kaasnevat puhkusetoetust isikutele, kes oma vanuse tõttu ei pea enam töötama. Vastavad hüvitised tagavad nendele isikutele elatusvahendite olemasolu;

— sellegipoolest on puhkusetoetus kindlaksmääratud summa, mis ei sõltu kuidagi varem saadud töötasust või täitunud kindlustusperioodidest.

19 Neis tingimustes otsustas Arbeidsrechtbank Gent menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas 24. oktoobri 1967. aasta kuningliku määruse nr 50 artiklis 22 ja 21. detsembri 1967. aasta kuningliku määruse artikli 56 sätestatud puhkusetoetus kuulub määruse nr 1408/71 kohaldamisalasse ja kas see kujutab selle määruse artikli 4 lõike 1 punkti c tähenduses vanadushüvitist?

2. Kas määruse nr 1408/71 artikli 45 lõikeid 1 ja 6 tuleb tõlgendada nii, et Rijksdienst voor pensioenen kui pädev asutus peab andma õiguse puhkusetoetusele teises liikmesriigis täitunud kindlustusperioode arvestades?

3. Juhul kui vastus teisele küsimusele on eitav, siis kas määruse nr 1408/71 artikli 71 lõike 1 punkti a alapunkti ii, mille järgi piiriala töötaja saab hüvitisi selle liikmesriigi õigusaktide sätete kohaselt, mille territooriumil ta elab, „nii nagu oleksid need õigusaktid kehtinud tema suhtes tema viimase töötamise ajal", kohaldatakse vaid töötushüvitistele või kohaldatakse seda ka teistele hüvitistele, nagu 24. oktoobri 1967. aasta kuningliku määruse nr 50 artiklis 22 ja 21. detsembri 1967. aasta kuningliku määruse artiklis 56 sätestatud puhkusetoetus?"

Eelotsuse küsimused

Esimene küsimus

20 Esimese küsimusega, mis puudutab määruse nr 1408/71 kohaldamisala, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas selline hüvitis, nagu on 24. oktoobri 1967. aasta kuningliku määruse artiklis 22 ja 21. detsembri 1967. aasta kuningliku määruse artiklis 56 sätestatud puhkusetoetus, kujutab endast vanadushüvitist määruse nr 1408/71 artikli 4 lõike 1 punkti c tähenduses.

21 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt võib hüvitist lugeda sotsiaalkindlustushüvitiseks vaid siis, kui ta on ühest küljest saajale antud õiguslikult määratletud olukorra alusel, ilma mis tahes individuaalse ja kaalutlusliku isiklike vajaduste hinnanguta, ja teisest küljest seotud ühe selgesõnaliselt määruse nr 1408/71 artikli 4 lõikes 1 loetletud riskiga (vt eelkõige 16. juuli 1992. aasta otsus kohtuasjas C-78/91: Hughes, EKL 1992, lk I-4839, punkt 15; 15. märtsi 2001. aasta otsus kohtuasjas C-85/99: Offermanns, EKL 2001, lk I-2261, punkt 28, ja 7. novembri 2002. aasta otsus kohtuasjas C-333/00: Maaheimo, EKL 2002, lk I-10087, punkt 22).

22 Käesolevas asjas käsitlusel olnud puhkusetoetus täidab need tingimused.

23 Esimese tingimuse osas tuleb märkida, et puhkusetoetuse määramise sätted, eelkõige 21. detsembri 1967. aasta kuningliku määruse artikli 56 lõige 1, annavad saajatele õiguslikult määratletud õiguse ja et see õigus tekib isikul automaatselt, kui ta vastab teatavatele objektiivsetele tingimustele, ilma mis tahes individuaalse ja kaalutlusliku isiklike vajaduste hinnanguta.

24 Teise tingimuse osas tuleb meenutada, et Euroopa Kohus on korduvalt leidnud, et määruse nr 1408/71 kohaldamisalast välja jäävate ja sinna kuuluvate hüvitiste erinevus seisneb sisuliselt iga hüvitise koostisosades, eelkõige selle eesmärgis ja määramise tingimustes, mitte aga asjaolus, kas hüvitist loetakse siseriiklikus õiguses sotsiaalkindlustushüvitiseks (vt eelkõige eespool viidatud Hughes'i kohtuotsus, punkt 14, ja 10. oktoobri 1996. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-245/94 ja C-312/94: Hoever ja Zachow, EKL 1996, lk I-4895, punkt 17).

25 Seega mis puudutab sellise hüvitise õiguslikku olemust, nagu käsitletakse põhikohtuasjas, ei ole selle kvalifitseerimine puhkusetoetusena määravaks, et hinnata, kas seda hüvitist saab lugeda vanadushüvitiseks määruse nr 1408/71 artikli 4 lõike 1 punkti c tähenduses.

26 Seevastu tuleb märkida, et asjaomase puhkusetoetuse koostisosad näitavad, et seda võib lugeda vanadushüvitiseks määruse nr 1408/71 artikli 4 lõike 1 punkti c tähenduses, mida makstakse sama määruse artikli 1 punkti t tähenduses täiendava hüvitise kujul.

27 Esiteks tuleneb puhkusetoetuse andmist puudutavatest õigusnormidest, et seda makstakse eranditult vanadus- ja/või toitjakaotuspensioni saajatele. Peale selle märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et pensionäride puhkusetoetuse rahastamisallikad on samad, millest rahastatakse vanadus- ja toitjakaotuspensione.

28 Teiseks, nagu toob välja ka eelotsusetaotluse esitanud kohus, tagab vanaduspensioniga kaasnev puhkusetoetus selle saajatele elatusvahendite olemasolu. Nagu komisjon on märkinud, on selle toetuse täpsem eesmärk tagada pensionäridele rahaline lisa võimaliku puhkuse jaoks.

29 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu välja toodud asjaolu, et puhkusetoetus on kindlaksmääratud summa, mis ei sõltu kuidagi saadud palgast või täitunud kindlustusperioodidest, ei luba aga kahtluse alla seada selle õiguslikku kvalifitseerimist vanadushüvitisena määruse nr 1408/71 artikli 4 lõike 1 punkti c tähenduses. Euroopa Kohus on tõepoolest leidnud, et tavapäraselt rahastatakse ja saadakse sellised hüvitised saaja enda poolt tehtud sissemaksete alusel ja arvutatakse lähtuvalt sellest, kui kaua nad on olnud kindlustusskeemi liikmed (vt eespool viidatud Valentini kohtuotsus, punkt 14). Sellegipoolest näitavad käesoleva kohtuotsuse punktides 27 ja 28 hinnatud asjaolud, et tegu on vanadushüvitisega määruse nr 1408/71 artikli 4 lõike 1 punkti c tähenduses.

30 Seega tuleb esimesele küsimusele vastata, et selline hüvitis, nagu on 24. oktoobri 1967. aasta kuningliku määruse artiklis 22 ja 21. detsembri 1967. aasta kuningliku määruse artiklis 56 sätestatud puhkusetoetus, kujutab endast vanadushüvitist määruse nr 1408/71 artikli 4 lõike 1 punkti c tähenduses.

Teine küsimus

31 Teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas määruse nr 1408/71 artikli 45 lõikeid 1 ja 6 tuleb tõlgendada nii, et elukohajärgse liikmesriigi pädev asutus peab sellise hüvitise andmisel, nagu käsitletakse põhikohtuasjas, arvestama täieliku töötuse perioodi, mille käigus endine töötaja sai sama määruse artikli 71 lõike 1 punkti a alapunkti ii alusel makstavat hüvitist, vaatamata asjaolule, et ta ei jäänud töötuks sellise tegevuse tagajärjel, mille tõttu see töötaja allus õigusnormidele, mida see asutus rakendas.

32 Seda probleemi käsitletakse määruse nr 1408/71 artikli 45 lõikes 6, mida tuleb kõigepealt tõlgendada.

33 Selle sätte esimesest lõigust tuleneb, et täielik töötuse periood, mille käigus töötaja sai hüvitisi vastavalt määruse nr 1408/71 artikli 71 lõike 1 punkti a alapunktile ii, võetakse arvesse selle töötaja elukoha liikmesriigi pädeva asutuse poolt kooskõlas selle asutuse poolt rakendatavate õigusnormidega, nii nagu oleksid need õigusaktid kehtinud tema suhtes tema viimase töötamise ajal.

34 Seega tuleb õigus sellisele hüvitisele, nagu käsitletakse põhikohtuasjas, määrata piiriala töötaja täieliku töötuse perioode arvestades, mille tõttu talle määruse nr 1408/71 artikli 71 lõike 1 punkti a alapunkti ii alusel töötushüvitis määrati, nii nagu oleksid tema elukohariigi õigusaktid kehtinud tema suhtes tema viimase töötamise ajal.

35 Sellest tuleneb, et määruse nr 1408/71 artikli 45 lõiget 1 ei ole vaja tõlgendada.

36 Eelnevat arvestades tuleb teisele küsimusele vastata, et määruse nr 1408/71 artikli 45 lõiget 6 tuleb tõlgendada nii, et elukohajärgse liikmesriigi pädev asutus peab sellise hüvitise, nagu käsitletakse põhikohtuasjas, andmisel arvestama täieliku töötuse perioodi, mille käigus endine töötaja sai sama määruse artikli 71 lõike 1 punkti a alapunkti ii alusel makstavat hüvitist, nagu oleksid sellele töötajale kehtinud õigusaktid, mida see asutus rakendas tema viimase töötamise ajal.

Kolmas küsimus

37 Arvestades vastust teisele küsimusele, ei ole vaja kolmandale küsimusele vastata.

Kohtukulud

38 Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulusid, v.a poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtuvalt Euroopa Kohus (neljas koda) otsustab:

1. **Selline hüvitis nagu 24. oktoobri 1967. aasta kuningliku määruse töötajate vanadus- ja toitjakaotuspensioni kohta, muudetud 30. märtsi 1994. aasta seadusega, artiklis 22 ja 21. detsembri 1967. aasta kuningliku määruse töötajate vanadus- ja toitjakaotuspensioni korra üldmääruse kohta, muudetud 27. jaanuari 1998. aasta kuningliku määrusega ja 4. märtsi 2002. aasta kuningliku määrusega, artiklis 56 sätestatud puhkusetoetus, kujutab endast vanadushüvitist nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate ja nende pereliikmete suhtes, muudetud ja kaasajastatud nõukogu 2. detsembri 1996. aasta määrusega (EÜ) nr 118/97, mida omakorda on muudetud nõukogu 29. juuni 1998. aasta määrusega (EÜ) nr 1606/98, artikli 4 lõike 1 punkti c tähenduses.**

2. **Määruse nr 1408/71, muudetud ja kaasajastatud määrusega nr 118/97, mida omakorda on muudetud määrusega nr 1606/98, artikli 45 lõiget 6 tuleb tõlgendada nii, et elukohajärgse liikmesriigi pädev asutus peab sellise hüvitise andmisel, nagu käsitletakse põhikohtuasjas, arvestama täieliku töötuse perioodi, mille käigus endine töötaja sai sama määruse artikli 71 lõike 1 punkti a alapunkti ii alusel makstavat hüvitist, nagu oleksid sellele töötajale kehtinud õigusaktid, mida see asutus rakendas tema viimase töötamise ajal.**

Allkirjad